

Stel minimumeisen aan grondstoffen

De beschikbaarheid van cruciale grondstoffen spreekt steeds minder vanzelf. Daarom streeft de overheid naar een duurzaam grondstofgebruik met vooruitgang voor *People, Planet en Profit*.

In *Grondstoffenhonger duurzaam stillen* stelt het Rathenau Instituut dat duurzaam grondstoffenbeleid op z'n minst aan minimumeisen moet voldoen: grondstoffengebruik moet rendabel zijn en mag geen ernstige milieuschade of mensenrechtenschendingen veroorzaken.

De overheid streeft naar duurzaam grondstofgebruik waar mens, milieu én economie beter van worden. Daarom zet ze – net als de EU – in op de overgang naar een 'circulaire economie', waarin grondstoffen zo efficiënt mogelijk worden gebruikt en er zo min mogelijk afval is.

In het rapport *Grondstoffenhonger duurzaam stillen* beschrijft het Rathenau Instituut twee grote uitdagingen bij het realiseren van duurzaam grondstofgebruik. De eerste uitdaging is de circulaire economie zelf: grootschalige recycling van 'kritische' – voor de economie onmisbare – grondstoffen is nog niet rendabel. Daarom is het belangrijk dat duurzaamheid economisch perspectief krijgt.

Een manier om recycling rendabeler te maken is minder belasting op arbeid heffen, en meer op grondstofgebruik. Het instituut adviseert om te onderzoeken wat hiervan de effecten zijn op de sociale zekerheid.

De tweede uitdaging is dat Nederland en Europa, ook met een circulaire economie, afhankelijk blijven van buitenlandse grondstoffen. Ook deze moeten aan de minimumeisen voor *people, planet* en *profit* voldoen, menen de onderzoekers. Grondstoffen die hier bijvoorbeeld niet aan voldoen zijn tin uit Indonesië (ernstige milieuschade) en tantaal uit Congo (mensenrechtenschendingen). Beschouw grondstoffen niet alleen als 'kritisch' als ze belangrijk zijn voor de economie, maar ook als ze ernstige milieuschade of mensenrechtenschendingen opleveren, adviseert het instituut.

AANBEVELINGEN

Het Rathenau Instituut pleit voor een integraal grondstoffenbeleid, waarbij grondstofgebruik steeds op economische, ecologische en sociale duurzaamheid wordt beoordeeld. Voor de ministeries en vaste Kamercommissies van Economische Zaken, Buitenlandse Zaken en Infrastructuur & Milieu zijn de volgende aanbevelingen van belang.

- Maak duurzaamheid economisch haalbaar:
  - *Binnen Europa*: onderzoek of recycling rendabel kan worden gemaakt door het verschuiven van belasting van arbeid naar grondstoffen, met behoud van sociale zekerheid.
  - *Buiten Europa*: experimenteer met een *Sustainable Economic Zone*. Neem de ervaring met de 'conflictvrije tinketen' en de Speciaal Gezant Natuurlijke Hulpbronnen als basis voor Europees beleid.
- Betrek bij de beoordeling van grondstoffen die 'kritisch' zijn, naast economische criteria ook sociale en ecologische minimumeisen en gebruik deze in onderhandelingen met partnerlanden:
  - Hanteer het voorkomen van ernstige milieuschade als minimumeis voor ecologische duurzaamheid. Hiervoor staan de *Environmental Performance Index* en de *Ecologische Voetafdruk* ter beschikking.
  - Hanteer het voorkomen van mensenrechtenschendingen als minimumeis voor sociale duurzaamheid. Gebruik hiervoor de *Human Rights Indicators* naast de *Human Development Index*.

Maak duurzaamheid economisch haalbaar

De overheid streeft naar duurzaam grondstofgebruik met vooruitgang voor mens, milieu en economie (People, Planet, Profit). Maar om hier minimaal invulling aan te geven moet ons grondstoffengebruik tenminste economisch haalbaar zijn en moeten ernstige milieuschade of mensenrechtenschendingen worden uitgesloten. Aan deze minimumeisen wordt nu niet voldaan, stelt het Rathenau Instituut in *Grondstoffenhonger duurzaam stillen*.

Toegang tot grondstofvoorraden wereldwijd is steeds minder vanzelfsprekend. Opkomende economieën zoals China gebruiken hun groeiende macht om grondstoffen te verkrijgen, waardoor de druk op de aarde sterk toeneemt. Met een circulaire economie willen Nederland en Europa daarom twee vliegen in één klap slaan: minder afhankelijk worden van buitenlandse grondstoffen en de Europese economie verduurzamen. Een circulaire economie is echter ondenkbaar zonder grootschalige recycling. Maar recycling van materialen die 'kritisch' zijn voor onze economie is nog onvoldoende rendabel. Dat geldt bijvoorbeeld voor indium en tantaal, grondstoffen die in veel elektronica worden gebruikt. Voor Nederland, dat recycling ziet als minimumvoorwaarde voor de omgang met afval, is dit een groot probleem.

Een manier om recycling rendabeler te maken is door minder belasting op arbeid te heffen, en meer op grondstofgebruik. Het instituut adviseert om te onderzoeken wat hiervan de effecten zijn op de sociale zekerheid.

Maar met een circulaire economie hebben we nog geen duurzaam grondstoffenbeleid, zo schrijven de onderzoekers. Want zelfs met een circulaire economie moeten Nederland

en Europa grondstoffen blijven importeren. Ook voor deze grondstoffen moeten daarom de minimumeisen voor *people*, *planet* en *profit* gelden, aldus de onderzoekers.

Nederland doet hier al veel aan. Zo is de tin uit Congo uit de sfeer van gewapend conflict gehaald, mede dankzij de Speciaal Gezant Natuurlijke Hulpbronnen. Ook wordt met China gesproken over milieuproblematiek in de mijnbouwsector. Het instituut beveelt aan om deze lijn internationaal door te trekken. Dit kan door buiten Europa bijvoorbeeld te experimenteren met een *Sustainable Economic Zone*, en door de minimumeisen voor duurzaamheid als uitgangspunt te nemen bij de samenwerking met grondstofrijke landen. De ervaringen met de conflictvrije tinketen en de Speciaal Gezant laten zien dat economische groei goed kan samengaan met winst voor mens en milieu. Neem deze ervaring daarom als basis voor Europees beleid, zo adviseren de onderzoekers.

Voor duurzaam grondstoffengebruik is integraal beleid nodig, waarin grondstoffengebruik steeds vanuit de minimumeisen voor *people*, *planet* en *profit* wordt beoordeeld. Beschouw grondstoffen daarbij niet alleen als 'kritisch' als ze belangrijk zijn voor onze economie, maar ook als ze ernstige milieuschade of mensenrechtenschendingen opleveren. De onderzoekers bevelen verder aan om voor sociale duurzaamheid niet alleen de *Human Development Index* (HDI), maar ook de *Human Rights Indicators* (HDI) te gebruiken. De HDI geeft weliswaar inzicht in ontwikkeling qua levensverwachting, onderwijs en inkomen, maar niet in mensenrechtenschendingen die vanuit sociaal duurzaam grondstoffenbeleid moeten worden uitgesloten.

SAMENVATTING

In het rapport *Grondstoffenhonger duurzaam stillen* bespreekt het Rathenau Instituut strategieën die het doel van het Nederlandse grondstoffenbeleid dichterbij kunnen brengen: het veiligstellen van belangrijke grondstoffen voor onze economie, en wel op duurzame wijze. In het rapport dienen twee specifieke grondstoffen (indium en tantaal) als voorbeeld van een bredere groep materialen die 'kritisch' zijn voor onze economie, of die in conflictgebieden worden gewonnen (tantaal). Ook is naar internationale ontwikkelingen gekeken. De activiteiten van China in Afrika dienen hierbij als voorbeeld van de verschuivende machtsbalans in de wereld, die zowel kansen als uitdagingen biedt voor Nederland en Europa om voorzieningszekerheid op duurzame wijze te garanderen.

Uit het rapport blijkt dat:

- Het rendabel maken van recycling een grote uitdaging is voor de overgang naar een circulaire economie;
- Nederland en Europa ook in een circulaire economie grondstoffen uit het buitenland moeten importeren;
- Minimumeisen nodig zijn voor economische, ecologische en sociale duurzaamheid (*People, Planet, Profit*) om invulling te geven aan het Nederlandse grondstoffenbeleid;
- Nederland zich internationaal kan en moet inzetten om grondstoffenketens te verduurzamen en tegelijkertijd voorzieningszekerheid kan realiseren.

Rathenau Instituut

Colofon

Het Bericht is gebaseerd op *Grondstoffenhonger duurzaam stillen*, Krom, A., A. van Waes, R. van Est & F. Brom (redactie), Den Haag, Rathenau Instituut 2015.

Meer weten? Kijk op www.rathenau.nl of neem contact op met André Krom, a.krom@rathenau.nl